

## Nr 432.

Av herr **Vennerström**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 346, med förslag till ändrad lydelse av §§ 12, 54 och 105 regeringsformen, §§ 38, 50, 55, 56 och 74, riksdagsordningen samt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen.*

Bland de bittra lärdomar världskriget skänkt mänskligheten hör också, och ingalunda som den minsta, insikten om nödvändigheten, att folket självt får närmast genom sina valda representanter utöva avgörande inflytande på utrikespolitiken. Man har ock, såsom en ersättning för de lidanden Sveriges folk fått röna under världskriget och såsom ett medel att stilla den även bland vårt lugna folk framträdande oron, utlovat en reform i denna riktning. Naturligtvis har även denna reform blivit en kompromiss av tvivelaktigt värde.

Det förslag Kungl. Maj:t, stödd på de sakkunnigas utlåtande, framlagt i och med sin proposition nr 346, avser att åstadkomma ett samarbete mellan regering och riksdag på utrikespolitikens område. Förslaget bäres dock av en utpräglad misstro mot riksdagen. Det avser i själva verket att åstadkomma ett samarbete mindre mellan regering och riksdag än mellan regeringen och riksdagens hemliga utskott, vilket hädanefter skall kallas utrikesnämnd. Det är emellertid alls icke säkert, att denna nämnd ständigt skall hysa samma uppfattning som riksdagen i dess helhet. Enligt vad erfarenheten från hemliga utskottet visar, kommer denna nämnd först och främst att bestå av partiledarna och därefter av dessas förtrogne. Men erfarenheten har ock ständigt visat, att partiledarna, åtminstone inom vänsterpartierna, i regeln äro betydligt konservativare och mer böjda för allsköns kompromisser än partiernas djupa led. I den mån ledarna stå i ständig kontakt med sina parti-grupper, blir denna böjelse i viss mån motverkad. Men utrikesutskottet

*Bihang till riksdagens protokoll 1919. 4 saml. 168 häft. (Nr 432—433.) 1*

har — och det säkerligen icke utan avsikt — anordnats så, att dess ledamöter (d. v. s. i främsta rummet partiledarna) fritagas från den besvärliga plikten att hålla kännning med menige man inom sina grupper. Detta innebär, att kontrollen över regeringens utrikespolitik, då den ju främst utövas av ett hemligt utskott, alldeles icke blir någon riksdagskontroll i verklig mening.

Härtill kommer, att även utrikesutskottet kommer att sakna all verklig makt. Det får ju alls ingen befogenhet att besluta. Det får endast råda. Även när det finner regeringen vara inne på högst farliga vägar, kan det endast *bedja* regeringen hejda sig. Hindra regeringen från att kasta landet i fördärv kan det icke. Det har icke ens rätt att omtala sina råd i riksdagen, ty Konungen kan ålägga det absolut tystnadsplikt.

Visserligen skola enligt förslaget ärenden av större vikt i regeln föreläggas riksdagen. Men från denna regel kan Konungen — och att i fråga om utrikespolitiken begreppet »Konungen» alltjämt innebär en mycket personlig konungamakt har den bekanta inbjudningen till Finlands riksföreståndare nyss utvisat — när som helst göra undantag. De sakkunnigas av regeringen godtagna motivering för detta förslag är vida mer betecknande än betryggande. Den påpekar först det märkliga faktum, att i det nyligen bekantgjorda stadgeförslaget för nationernas förbund förekommer ett direkt påbud om offentliggörande av alla överenskommelser mellan till förbundet hörande stater. Därefter heter det emellertid: »Utan tvivel vore det — — — önskvärt, om en sådan princip kunde vinna tillämpning. En förutsättning härför synes dock vara, att principen genomföres i alla stater. För dem, som stå utanför en sammanslutning av den art, som här avses, synes regeln om förbehållslöst publicerande av internationella överenskommelser vara förknippad med obestridliga vådor och olägenheter. Förhållanden låta lätt tänka sig, som göra det angeläget för sådana stater att till försvar mot överhängande angrepp från annan, utanför förbundet stående makt ingå överenskommelser, som ej äro avsedda att offentliggöras; och även bortsett från dylika försvarsförbund kan det bliva ofrånkomligt att sluta avtal, vilkas omedelbara offentliggörande skulle vara skadligt för landet.»

Detta kan icke innebära annat, än att enligt de sakkunnigas och regeringens mening Sverige antingen ej skulle ingå i Nationernas förbund eller ock göra en konst i dess stadgar. De sakkunnigas påstående, »att de föreslagna bestämmelserna på intet sätt utgöra hinder för Sveriges anslutning till förbundet», klingar under sådana förhållanden närmast som ett skämt. Sverige skulle alltså göra vad på det ankomme

att gäcka det fredshopp, den sönderslitna och utpinade mänskligheten i så hög grad satt på Nationernas förbund. Ja, man vill rent av hålla en dörr uppe till den förbundspolitik, som Sverige även under de världspolitiska, anarkiska åren före världskriget och även under då sittande högerregeringar så energiskt och till sin eviga lycka avvisade.

Endast i händelse riksdagen icke är samlad, kan ur demokratisk synpunkt regeringen tillerkännas rätt att avgöra brådskande utrikestraktater och detta blott under förutsättning, att dessa snarast möjligt föreläggas riksdagen. Detta är ofarligt blott i fråga om ärenden av mindre vikt, och regeringen kan, om samarbetet med riksdagen ej skall vara endast ett sken, ej ensam få avgöra, vilka ärenden, som äro av vikt. Detta måste överlämnas åt ett, i motsats mot utrikesnämnden, för riksdagen verkligt ansvarigt och med verklig makt utrustat utskott, naturligtvis konstitutionsutskottet, vilket därför måste få rätt att rekvirera alla statsrådsprotokoll. Finner detta utskott ett regeringsbeslut olagligt eller skadligt för riket, bör det naturligtvis bryta hemligheten och anmäla saken för riksdagen.

Angående kommandomålen, varom ock talas i § 105, hänvisa vi till en i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 379 väckt motion.

Vårt yrkande blir sålunda,

att riksdagen måtte såsom vilande antaga regeringsformens §§ 12 och 105 i följande lydelse:

#### § 12.

Konungen — — — — bifall (= regeringens förslag).

Skulle i något fall, då riksdag icke är samlad, rikets intresse kräva, att överenskommelse, som är av större vikt men ej angår fråga, som riksdagen äger avgöra, varder avslutad utan riksdagens godkännande, må det ske, dock att i sådant fall den i 54 § omförmälda utrikesnämnd, på sätt där stadgas, erhåller tillfälle att yttra sig, innan överenskommelse ingås. Dylik överenskommelse skall föreläggas närmast sammanträdande riksdag till bekräftelse.

#### § 105.

Lagtima riksdags konstitutionsutskott åligger att äska de protokoll, som uti statsrådet blivit förda.

I fråga om sådant särskilt protokoll, som i § 9 sägs, böra utskottets ledamöter visa största varsamhet i avseende å meddelanden till andra om vad vid utskottets sammanträden förekommit. I fall, då Konungen prövar ovillkorlig tystnadsplikt vara av nöden, vare ledamöterna, om och i den mån ej ärendet föranleder anmälan till riksdagen, därtill förbundna.

Stockholm den 12 april 1919.

*Ivar Vennerström.*

---